

ЧЛЕНИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: ВІД КЛІЄНТІВ ДО ПАРТНЕРІВ

Лиска О.Г. (м. Харків)

Анотація

В статті обґрунтовано необхідність розгляду членів територіальних громад як партнерів органів місцевої влади при вирішенні питань місцевого значення.

In the article the author grounds the necessity of consideration of territorial societies members as partners of local power organs at the decision of local value questions.

Ключові слова

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ, ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, РОЗВИТОК, ПАРТНЕР, ДЕМОКРАТІЯ

Вступ

Практика сьогодення показує, що саме місцеве самоврядування є основою міцної держави, проявом демократії та передумовою розвитку як суспільства, так і окремої людини. Стаття 140 Конституції України визначає, що місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи [1], а стаття 6 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” вказує, що первинним суб’єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста [2].

Тому надзвичайно важливо усвідомити вирішальну роль територіальних громад у місцевому самоврядуванні. Разом з тим є потреба у дослідженні тих чинників, що сприяють формуванню міцних, самодостатніх територіальних громад, та факторів, які гальмують ці процеси. Причому, “вирішення цієї проблеми неможливе без урахування кращих традицій світової філософської та правової думки, наукових досліджень і практики місцевого самоврядування демократичних країн світу” [15, 4].

Обговорення проблеми

Останнім часом з’явилася велика кількість наукових праць, присвячених розвитку територіальних громад. За кордоном цим питанням переймаються як вчені, так і урядові агенції, активісти та неприбуткові організації, волонтерські рухи, діяльність яких спрямована на створення сильних територіальних громад [13]. В США, наприклад, з 1947 року в деяких провідних університетах готують фахівців за спеціальністю “Спеціаліст з розвитку місцевих громад” [14]. Значну активність проявляють і самі члени територіальних громад - місцеві жителі не бажають стояти осторонь від тих питань, які

визначають якість їх життя, майбутнє їх дітей.

Парадоксально, що при розгляді розвитку територіальних громад у багатьох працях найбільша увага приділяється питанням допомоги спільнотам “ззовні” у вигляді фінансових ресурсів з боку держави. При цьому майже не береться до уваги потужній внутрішній потенціал громади, яким володіють її члени. Привчені протягом десятиліть існування Радянської влади до абсолютної “опіки” з боку держави, мешканці населених пунктів – члени територіальних громад звично розглядаються як споживачі в якнайширшому сенсі – від продуктів харчування до управлінських послуг.

Підтвердженням цього є величезна кількість звернень до органів місцевої влади з боку жителів адміністративно-територіальної одиниці. Значна частина таких звернень стосується якщо не дріб'язкових питань, то таких, які по силам вирішити самим мешканцям, об'єднавшись і не чекаючи відповідних рішень місцевих адміністрацій чи органів місцевого самоврядування.

Необхідність усвідомлення особою своєї відповідальності за власний добробут при здійсненні місцевого самоврядування обґрунтовують Г.В. Барабашев, О.В. Батанов, Є.М. Ковешніков, В.В. Корженко, В.С. Куйбіда, В. Пархоменко та інші дослідники.

Питання трансформації територіальних громад в самодостатні спільноти, члени яких усвідомлюють свою роль у вирішенні питань місцевого значення, досліджуються в працях закордонних вчених Aracelis Gray, Cornelia Butler Flora, Debbie Gruenstein Bocian, G. Thomas Kingsley, James O. Gibson, John C. Allen, John L. McKnight, John P. Kretzmann, Joseph B. McNeely, Sam M. Cordes, Smith Covey, Susan A. Rans.

Актуальність статті зумовлена потребою формування самодостатніх територіальних громад, спроможних вирішувати питання місцевого значення, ефективно впливати на стан справ у відповідній адміністративно-територіальній одиниці.

Метою статті є обґрунтування необхідності розуміння члена територіальної громади як партнера.

Значення територіальної громади для суспільства, держави важко переоцінити. Французький державний діяч А.Токвіль був впевнений, що “саме в громаді розміщена сила вільних народів. Інститути громади ... відкривають народу шлях до свободи і вчать його користуватися цією свободою, насолоджуватися її мирним характером. Без інститутів громади нація може сформувати вільний уряд, проте дійсного духу свобод вона так і не набуде” [17, 65].

Проте, багато вітчизняних дослідників відзначають відсутність в Україні дієздатних місцевих спільнот. Так, В.В. Кравченко цілком слушно зауважує, що “...значною мірою територіальні громади в Україні сьогодні існують лише на папері, вони ще не стали спільнотами людей, об'єднаних не лише спільним проживанням, а й

спільними інтересами та спільною участю у вирішенні питань місцевого значення, спільною відповідальністю за розвиток села, селища, міста, а в суспільній свідомості місцеве самоврядування ще ототожнюється з місцевими органами влади та їхніми посадовими особами” [9, 428]. Подібного висновку доходить і В.Б. Авер'янов, стверджуючи, що не сформований первинний суб'єкт місцевого самоврядування – “...територіальна громада - саме в якості соціальної спільності, яка здійснює безпосередньо або через представницькі органи функції та повноваження самоврядування” [7, 113]. О. Батанов відзначає, що в сучасній Україні існують лише деякі передумови для формування територіальних громад, самі ж вони відсутні. Вчений наголошує на необхідності усвідомлення населенням своїх місцевих (індивідуальних та корпоративних інтересів,) досягнення ним певного ступеня соціальної зрілості, яка і визначається як місцеві спільноти. “Формування повноцінних (реальних) територіальних громад пов'язане з подоланням багатьох негативних наслідків попереднього централізованого керівництва країною” [4, 79].

Аналіз закордонних джерел показує, що зміст поняття “територіальна громада” та пов'язаних з ним термінів за останнє десятиріччя кардинально змінився у західній науковій думці, що, відповідно, привело до нового розуміння та нових стратегій розвитку територіальних громад. Це викликано, передусім, децентралізацією та покладенням відповідальності за розвиток територіальних одиниць саме на місцевих жителів, усвідомленням ними своєї причетності до підвищення рівня власного добробуту. Також відбувається трансформація теорії та практики розвитку територіальних громад.

Процес розвитку територіальної громади має різноманітні форми і може проходити різними шляхами. Це може бути єдиний, що охоплює всю громаду, всебічний процес стратегічного планування, який залучає представників від всіх частин громади і проводиться органами і посадовими особами місцевого самоврядування. Це також може бути будь-яка ініціатива будь-якого масштабу щодо будь-якого питання, яка залучає різні групи (як формальні, так і неформальні). Єдине, що їх об'єднує – це спільна орієнтація на покращення якості життя в їх громаді. “Розвиток громади має два суттєві елементи: безпосередня участь людей в зусиллях поліпшити якість їх життя і надання технічних та інших послуг таким чином, щоб підтримати ініціативи, самопомоги і взаємодопомоги та зробити їх більш ефективними” [19, 5–6].

Західні вчені виділяють два підходи до розвитку територіальної громади – традиційний та альтернативний, який передбачає нове філософське ставлення до місцевої спільноти та основоположниками якого вважаються американські вчені Д. Крецман (John P. Kretzman) та Д. Макнайт (John L. McKnight) [18].

Джон Макнайт (John McKnight) був одним з перших, хто вказав на слабкі сторони підходу оцінки потреб “needs assessment” в розвитку

територіальних громад на прикладі міських районів. В своїх працях він розрізняє два підходи – традиційний, орієнтований на виявлення потреб територіальної громади, та альтернативний, спрямований на мобілізацію ресурсів громади [22]. При першому підході методологія оцінки потреб базується на визначенні запитів громади та формуванні переліку питань, які треба вирішити. Визнання потреб пріоритетними тільки посилює скруту та надію жителів на те, що хтось вирішить ці потреби за них.

Працюючи з Джоном Крецманом (John P. Kretzmann), Д. Макнайт розробив методологію для зміни орієнтирів від того, чого НЕМАЄ в громаді, до того, що НАЯВНЕ в громаді [21]. За допомогою складання переліку можливостей індивідуумів та активів асоціацій і установ, виявляють нові можливості та ресурси, які можна використати. Так, якщо “традиційний” шлях базується на виявленні таких проблем: безробіття, злочинність, розлучення, брак житла, дитяча жорстокість, неписьменність і т. д., то альтернативний підхід виявляє “приховані” ресурси громади – молодь, люди з особливими потребами, церкви, школи, парки, бізнес, бібліотеки, клуби, лікарні та інше [18].

Центр сільського розвитку (Heartland Center for Rural Development) розробив тренінги, що базуються на складанні карт ресурсів, наборі інструментів, призначених для використання в сільських та міських населених пунктах. Вчені штату Небраска, через Nebraska Cooperative Extension Service, Департамент Економічного Розвитку і Співпраці для Сільської Небраски (Nebraska Department of Economic Development and the Partnership for Rural Nebraska), прийшли до висновку, що така зміна є настільки ефективною, що практично виключили слово «потреби» в своїх розробках [18].

Коли в центрі уваги знаходяться жителі територіальних одиниць та їх потреби, члени громади постають в якості клієнтів, які відповідно потребують спеціальних установ для задоволення своїх потреб. Установи можуть виникнути, тільки якщо вони мають досить клієнтів, причому ці установи установлювати низхідні зв'язки з клієнтами з досить високим ступенем керованості. Встановлюється низький рівень співробітництва з іншими установами, які розглядаються як конкуренти не тільки для клієнтів, але і для суспільних і приватних фондаций. При такому підході члени територіальної громади бачать себе “...людьми з особливими потребами, які вирішуються ззовні (громади). І поступово вони стають головним чином споживачами без будь-яких стимулів бути виробниками” [22, 1]. Таким чином, при “традиційному” підході жителі розглядаються як споживачі, клієнти [18]. Ті запити, які клієнти формують для вирішення власних проблем у відповідь потребують додаткового залучення ресурсів установ, що приводить до посилення бюрократії.

Це питання є надзвичайно важливим для України, коли зараз широкого поширення набула концепція управлінських послуг,

відповідно до якої держава в особі публічних суб'єктів (органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які і є максимально наближеними до населення) зобов'язана орієнтуватися на потреби особи, так само як у приватному секторі надавачі послуг орієнтуються на потреби споживача ("клієнта"), його запити та очікування. Людина, її права та свободи відповідно до Конституції України визнані найвищою соціальною цінністю [1]. Держава не управляє суспільством, а надає йому послуги, а відтак головне завдання сучасної держави полягає саме в наданні приватним особам якісних послуг. Але гіперболізація цих положень, надмірна вимогливість від держави, суспільства веде до цілковитої залежності особи від зовнішнього оточення. Видається, що основною проблемою тут є патерналістське виховання, що залишилося в спадок від Радянського Союзу. Відмежування від проблем колективу, життя (чи виживання) за принципом "кожен сам за себе" не дозволяє відчути себе повноправним членом територіальної громади, взяти відповідальність за своє майбутнє та майбутнє своїх нащадків. Тут вже немає мови про реальне самоврядування. Особа знаходиться в стані очікування на блага і допомогу "ззовні". Так, В.С. Куйбіда вважає, що "...люди, споживачі управлінських послуг, стають пасивними" [12, 26]. Стримуючим чинником суспільних перетворень є патерналістське мислення на тільки населення, а й державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів, сільських, селищних міських голів [5].

Корені цих проблем пов'язані з ментальністю. Мешканці відчувають себе повністю підвладними і залежними від органів влади [6]. На думку В. Пархоменка, "незважаючи на глибокі демократичні традиції, після десятиліть панування тоталітарного режиму населення України значною мірою втратило менталітет свідомого суб'єкта місцевого самоврядування – платника податків" [16, 74].

Відсутність у нас досвіду переживання почуття власності, а отже, і права власності, а заодно і відсутність протягом цілого історичного періоду будь-яких виразних економічних механізмів, приводить також і до неправильного розуміння місцевого самоврядування, яке розуміється часом то як посередник між державою і суспільством, то як черговою державною структурою. Західний тип мислення ж починає формуватися з розуміння почуття власності як основи існування. Відповідальність за себе, за свою родину, розуміння, що добробут людини залежить від нього самого змушує жителя населеного пункту зайняти активну політичну позицію, стати повноправним членом територіальної громади.

Ця відсутня в дихотомічних системах типу "держава-суспільство" економічна компонента особистісноорієнтованої самоорганізації як найважливішого каталізатора соціального розвитку не дозволяє нам вирватися з площинного розуміння проблеми та включити в розгляд

настільки необхідну для осмислення механізмів цього розвитку багатомірну розмаїтість культурних і кросскультурних зв'язків і відносин, для того, щоб вийти в простір нових образів і уявлень, у яких можна адекватно відобразити те істотно нелінійне, відкрите, нерівноважне комунікативне середовище порядку і хаосу, яке іменується громадянським суспільством і найважливішим елементом якої, першим рівнем є громада.

Питання “Чи хоче народ бути господарем своєї долі, втратити можливості покласти відповідальність на будь-кого, питати з будь-кого за невдачі?” не є риторичним, а відповідь на нього визначає декларативність права населення вирішувати локальні проблеми чи свідому роботу членів територіальної громади для досягнення власного добробуту [10, 51].

Розуміння того, що людина є відповідальною за результати своєї діяльності, висуває підвищені вимоги до рівня суб'єктивного фактора в цілому, на перший план виступають професійні, організаційні, моральні і духовні якості особистості. Вирішального значення набувають її самопізнання і самосвідомість, визначення механізмів регулювання і саморегулювання духовної сфери, оволодіння знаннями функціонування інтелекту, установлення контролю за результатами своєї діяльності. Місцеве самоврядування привчає людей до відповідальності і тому сприяє подоланню традиційного патерналізму, сприяє формуванню громадянської політичної культури і нового типу особи – активною, ініціативною, такою, що не сподівається цілком на державу; особі, більшою мірою прихильній цінностям свободи [8]. Так, відомий російський вчений Г.В. Барабашев вважав, що місцеві ради (муніципалітети чи будь-які інші органи місцевого самоврядування) “повинні господарювати в інтересах людей, а не канючити у центральній владі” [3, 283].

Соціальне партнерство (комплекс взаємин між територіальними громадами, органами місцевого самоврядування та державою, які забезпечують необхідний баланс інтересів та потреб) обумовлює адекватне ставлення членів територіальної громади до органів влади. Воно включає матеріальну підтримку місцевого самоврядування населенням, залучення мешканців до виконання певних місцевих проектів та програм розвитку [11].

Коли жителі територіальних одиниць розглядаються з позиції того, що вони можуть запропонувати, а не з позиції того, що вони потребують, вони стають активними учасниками громадського життя. Громадяни формують партнерство, яке базується на тому, що саме кожен з партнерів може внести для досягнення спільної мети, що він може запропонувати для співпраці, тоді як клієнти прагнуть залишитися такими, що потребують допомоги та залучення спеціальних установ для задоволення їх потреб. При “альтернативному” підході члени територіальних громад

розглядаються як виробники, власники [18].

Сучасний стан справ приводить до того, що поняття “клієнт” стає все менш прийнятним для стратегій місцевого розвитку [20].

Висновки

Таким чином, розвиток територіальних громад передбачає необхідність створення і реалізації власної концепції і стратегій розвитку, що базуються на виявленні внутрішніх ресурсів, їх всебічному аналізі і раціональному використанні.

Вбачається, що вирішального значення для забезпечення ефективного здійснення місцевого самоврядування набуває не тільки якнайширше залучення членів територіальних громад до процесу прийняття управлінських рішень та вирішення питань місцевого значення, а й розгляд місцевих жителів як партнерів місцевої влади, спроможних потужно впливати на стан справ у відповідному населеному пункті.

Перспективи подальших досліджень – детермінанти оптимізації місцевого самоврядування на рівні територіальних громад.

Джерела

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

2. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 р. № 280 / 97 – ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

3. Барабашев Г.В. Местное самоуправление. – М.: Изд-во МГУ, 1996. – 352 с.

4. Батанов О.В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: Монографія / За заг. ред. В.Ф. Погорілка. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 512 с.

5. Батанов О.В. Місцеве самоврядування в політичній системі України: історія проблеми, перспективи // Часопис Київського університету права. – 2004. – № 1. – С. 34 – 42.

6. Вінніков О., Морозова Г. Питання економічного розвитку самоврядних громад в Україні // Аспекти самоврядування. – 1998. – № . – С. 2 – 5.

7. Державне управління: теорія і практика. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора Авер'янова В.Б. – К.: Юрінком Інтер, 1998 – 432 с.

8. Ковешников Е. М. Государство и местное самоуправление в России: теоретико-правовые основы взаимодействия. – М.: НОРМА, 2002. – 272 с.

9. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навчальний посібник. – Вид. 3-тє, виправл. та доповн.- К.: Атіка, 2004. – 512 с.

10. Краснов М.А. Ответственность в системе народного представительства: (методологические подходы) / РАН, Институт государства и права. – М.: Институт государства и права, 1995. – 53 с.

11. Крижанівський С. Територіальній громаді - належні повноваження. Місцеве самоврядування і соціальне партнерство // Місцеве самоврядування. – 1998. – № 5-7 (14). – С. 137 – 140.

12. Куйбіда В.С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування: Монографія. – К.: МАУП, 2004. – 432 с.

13. Лиска О.Г. Досвід США по забезпеченню розвитку територіальних громад // Демократичні стандарти професійного навчання та діяльності публічних службовців: теорія та практика: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (22 березня 2007 р.): у 2 ч. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. – Ч. 2. – С. 206 – 209.

14. Муниципальный менеджмент: Учеб. пособие для вузов / Асанов В.Л., Иванов В.Н., Мельников С.Б. и др.; Под общ. ред. В.Н. Иванова, С.Б. Мельникова; Академия наук социальных технологий и местного самоуправления. – М.: Муниципальный мир, 2004. – 412 с.

15. Організаційні засади функціонування місцевого самоврядування в Україні: [Моногр.] / Ю. О. Куц, С. В. Болдирев, А. Є. Тамм; За заг. ред. доц. Ю. О. Куца. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2004. – 180 с.

16. Пархоменко В. Проблеми становлення територіальних громад // Проблеми місцевого самоврядування в Україні 1990-х років. – К.: Ін-т демократії ім. Пилипа Орлика, 1999. – С. 73 – 80.

17. Токвиль А. Демократия в Америке: Пер. с франц. Предисл. Гарольда Дж. Ласки. – М.: Прогресс, 1992. – 554 с.

18. Allen J. C., Cordes S. M., Covey S. and others. Building on Assets and Mobilizing for Collective Action. Community Guide. Center for Applied Rural Innovation (CARI). University of Nebraska-Lincoln, 2002. – 39 p.

19. Community Development Technical Assistance. Handbook. Community Development Programs. Rural Development, 2005. – 54 p.

20. Mathie A., Cunningham G. From Clients to Citizens: Asset-Based Community Development as a Strategy for Community-Driven Development. Coady International Institute, Occasional Paper Series, № 4, January, 2002. – 21 p.

21. Kretzmann J. P., McKnight J. L. Discovering community power: A guide to mobilizing local assets and your organization's capacity. A Community-Building Workbook from the Asset-Based Community Development Institute. School of Education and Social Policy. Northwestern University, 2005. – 34 p.

22. McKnight J. L., Kretzmann J. P. Mapping Community Capacity. The Asset-Based Community Development Institute. Institute for Policy Research Northwestern University, 1996 – 21 p.

Стаття надійшла 26.09.2007 р.

Наші автори

№ п/п	Прізвище, ім'я, по-батькові	Відомості
1	2	3
1.	<i>Пожуєв Володимир Іванович</i>	Доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри програмного забезпечення та математичного моделювання, ректор Запорізької державної інженерної академії
2.	<i>Жадько Віктор Олексійович</i>	Кандидат філософських наук, професор, завідувач кафедри журналістики Інституту української філології, докторант Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
3.	<i>Троїцька Тамара Серафимівна</i>	Кандидат філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Мелітопольського державного університету
4.	<i>Воронова Галина Віталіївна</i>	Докторант кафедри філософії Запорізького національного університету
5.	<i>Дубінін Віктор Власович</i>	Докторант Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
6.	<i>Братаніч Борис Володимирович</i>	Доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри проєктивної освіти Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
7.	<i>Бондаренко Ольга Валеріївна</i>	Кандидат соціологічних наук, доцент, завідувач кафедри філософії Запорізького національного технічного університету
8.	<i>Вандишева-Ребро Надія Валентинівна</i>	Кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології Харківського національного технічного університету «ХПІ»
9.	<i>Спиця Наталя Валеріївна</i>	Аспірантка кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії
10.	<i>Мороз Олег Семенович</i>	Кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії
11.	<i>Мельник Вікторія Володимирівна</i>	Кандидат філософських наук, доцент кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії
12.	<i>Тополь Ольга Володимирівна</i>	Кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
13.	<i>Ратушна Олена Віталіївна</i>	Аспірантка кафедри суспільних дисциплін Запорізького державного медичного університету
14.	<i>Повзло Олександр Миколайович</i>	Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Запорізького національного технічного університету

№ п/п	Прізвище, ім'я, по- батькові	Відомості
1	2	3
15.	<i>Дерябкін Юрій Ілліч</i>	Пошукач кафедри суспільних дисциплін Запорізького державного медичного університету
16.	<i>Воронкова Валентина Григорівна</i>	Доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії
17.	<i>Швець Дмитро Євгенович</i>	Кандидат соціологічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій, начальник навчального відділу ЗДІА
18.	<i>Турба Оксана Олексіївна</i>	Аспірантка кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії
19.	<i>Козуб Олександр Олександрович</i>	Аспірант кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії
20.	<i>Серга Тетяна Олексіївна</i>	Викладач кафедри психології та соціальних дисциплін Запорізького інституту ім. П.Сагайдачного МАУП
21.	<i>Щербина Вікторія Вікторівна</i>	Викладач кафедри соціології та соціальної роботи ГУ „Запорізького інституту державного та муніципального управління”
22.	<i>Клименко Наталія Григорівна</i>	Кандидат наук з державного управління, доцент кафедри економічної теорії і фінансів ХарPI НАДУ при Президентові України
23.	<i>Осіпова Марина Юріївна</i>	Аспірантка кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії
24.	<i>Лиска Олексій Григорович</i>	Аспірант кафедри економічної теорії і фінансів ХарPI НАДУ при Президентові України

Вимоги до статей, публікуємих в збірнику наукових праць “ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК Запорізької державної інженерної академії”

Плідно відредагований текст електроннопису (кількість авторів не більше трьох) на українській (або російській) мові повинен бути представлений до редакції на дискеті формату **3,5”** в редакторі MS Word та одним роздрукованим примірником з підписами усіх авторів.

Об’єм статті, включаючи табличний, графічний, текстовий матеріал, посилання на джерела та малюнки, мінімальний 5 сторінок, а максимальний – 22.

Формат аркушу: A4, поля – 20мм, шрифт Times Arial – 14пт, міжрядковий інтервал – 1,0, абзац – 1,25 см, Ілюстрації (максимально спрощені) розміром не більше одного аркушу A4 виконані в форматі CDR (BMP) та XLS з наступним перекладом в формат GIFF та розташовуються по тексту електроннопису. Виконання ілюстрацій графічним вбудованим редактором MS Word не допускається. Таблиці повинні бути пронумеровані та мати заголовки та посилання на них по ходу тексту.

Інформаційний перелік джерел повинен відповідати послідовності згадування джерел інформації по тексту. Книги (монографії) обов’язково повинні вмістити прізвища та ініціали перших трьох авторів, назву, місто видавництва, назву видавництва (або організацію, що видала), рік видання та загальну кількість сторінок. Для статей із журналів та збірників потрібно вказувати прізвища та ініціали перших трьох авторів, назву статті (без скорочення), місце та назву видання, номер та рік випуска та сторінки, на яких знаходиться стаття. Перелік джерел, інформації повинен приводитися на мові оригіналу.

Електроннопис повинен починатися з рядка прізвищ та ініціалів (або ім’я) авторів, на наступному рядку в круглих дужках місто (ці два рядки вирівнюються по правому краю аркуша), далі через один інтервал виділена жирним шрифтом назва (вирівнюється по центру), далі йде через один інтервал **Анотація**, **Ключові слова** та **Реферат** (на українській, російській та англійській мовах) текст статті (на українській або російській мові) з **Вступом**, **Обговоренням проблеми** та **Висновками**, а потім – **Джерела**.

Для публікації до редакції надсилається:

1. Паперовий та електронний варіант статті двома файлами: з розширенням *.rtf – стаття та з розширенням *.doc – відомості про авторів, де вказано прізвище, ім’я та по-батькові, науковий ступінь та звання, членство в наукових академіях, посада та місце постійної роботи чи навчання (повна назва організації, підрозділ, посада та робочі, домашні адреси та телефони, адреса електронної пошти (обов’язково)).

2. Завірена рецензія для студентів, аспірантів, випускників та пошукачів з можливістю до публікації.

Матеріали направляти:

69006, м.Запоріжжя, пр.Леніна, 226, кімн.Л413. Запорізька державна інженерна академія, редакція “Гуманітарного вісника”.

При не виконанні цих вимог статті не приймаються. Статті, відхилені рецензентами та редакційною колегією, повертаються авторам з аргументацією свого рішення.

Для нотаток

Збірник наукових праць
Гуманітарний вісник
Запорізької державної інженерної академії

*за напрямом філософія – фаховий
заснований 2 лютого 2001 року*

Випуск №30 (2007 рік)

Упорядник:

Воронкова В.Г. – д.філос.н., професор,
зав. кафедри менеджменту організацій,
декан факультету менеджменту і фінансів
Запорізької державної інженерної академії

Рецензенти:

Корженко В.В. – д.філос.н., професор (м. Харків)
Волинка Г.І. – д.філос.н., професор (м. Київ)

Технічний редактор:

Ажажа М.А., асистент
кафедри менеджменту організацій

69006, м. Запоріжжя, проспект Леніна, 226,
Запорізька державна інженерна академія,
кімната л413, тел. (0612) 238-292
E-mail: valentina-voronkova@yandex.ru
E-mail: azaz-marina@yandex.ru

Засновник і видавець:

Запорізька державна інженерна академія.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації “Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії”
серія КВ №9770 від 15.04.2005 року.

Підписано до друку р. Папір типогр. №1
Умов. видав. арк. Умов. друк. арк. Наклад 300 прим.
Замовлення №

Видавництво:

Редакційно-видавничий відділ Запорізької державної інженерної академії: 69006,
м. Запоріжжя, просп. Леніна, 226, ЗДІА, кімн. 96 Тел. (0612) 2238-596
Оригінал-макет виготовлено в редакції “Гуманітарного вісника ЗДІА”
Надруковано з електронного оригінал-макету редакції в РВВ ЗДІА